

SPOREN VAN EEN INHEEMSE EN GALLO-ROMEINSE NEDERZETTING TE WIJNEGEM

Op de droge zandige gronden tussen Klein en Groot Schijn, op ca. 8 km ten oosten van Antwerpen, ligt de gemeente Wijnegem. Ten noorden van de dorpskom bevindt zich een zandige hoogte, sinds enkele eeuwen bekend als *Steenakker* (fig. 30). Het was Raymond Correns van de Wijnegemse heemkundige kring „Jan Vleminck” die onze aandacht op deze plaats vestigde. Gezien het belang van dit toponiem besloot de Antwerpse Vereniging voor Romeinse Archeologie (A.V.R.A.) in 1971 over te gaan to systematische opgravingen. Omwille van de dreiging van de in aanbouw zijnde nieuwe ring rond Wijnegem besloot de N.D.O. in 1981 zijn medewerking aan de opgravingen te verlenen.

Fig. 30. Situatiekaart.

In 1973 kwam naast de *Steenakker* een inheemse afvalkuil aan het licht, gevuld met talrijke handgevormde scherven, waarvan vele met kamversiering. Onder de afvalkuil bevond zich de bekisting van een houten waterput. Het C14-

onderzoek door de U.C.L. plaatst deze waterput in de 1ste eeuw na Chr., voor deze streken de overgangsfase tussen ijzertijd en Romeinse tijd (¹⁶).

Op de *Steenakker* zelf onderzoeken we sinds 1974 de grondsporen van een grote Gallo-Romeinse houtbouwconstructie met het grondplan van een „onregelmatig” vierkant : 30 × 32 × 33 × 32 m (fig. 31, 2). De constructie werd in de loop van haar bestaan minstens één maal gerestaureerd : van de dubbele palenrijen van de noordwestelijke en noordoostelijke zijden konden we stratigrafisch aantonen dat ze tot twee bouwfases behoren. Voor de zuidoostelijke zijde is dit niet zo zeker : een soort afdak? De zuidwestelijke zijde schijnt architectonisch aan te sluiten bij een complex van paalkuilen behorende tot één of meer overdekte gebouwen. De nog niet definitieve analyse van de beschikbare gegevens wijst in de richting van opeenvolgende bouwfases van tweeschepige gebouwen met aanbouw.

Niet ver van het centrum van de grote constructie bevond zich een kuil met 20 Romeinse munten : 18 *sestertii* en 2 *antoniniani* gaande van Trajanus tot Trebonianus Gallus (fig. 31, 3). Op grond van de ligging van de munten in de kuil durven we deze vondst interpreteren als een (restant van een) muntschat, gedateerd door de haast niet afgesleten munt van Gallus : 252 na Chr. (¹⁷).

Het is nog altijd niet mogelijk om ons met zekerheid uit te spreken over de juiste aard en opzet van heel het complex. Mogelijk dient het beschouwd te worden als een omheinde kraal voor het vee, met een aanbouw bij de zuidelijke hoek. Deze hypothese wordt gesterkt door de vondst van een aantal tanden van jonge (geslachte) runderen in kuilen in de westelijke hoek van de omheining (fig. 31, 4).

Tussen de grote Gallo-Romeinse constructie en de inheemse waterput kwam een tweede Gallo-Romeins gebouw aan het licht. Het grondplan is eenschepig (5,5 × 11 m) met een aanbouw of een afdak (fig. 31, 5). Misschien betreft het hier een kleine schuur of stal. Het gebouwtje ligt op ca. 30 m ten zuidoosten van de grote houtbouwconstructie en heeft identiek dezelfde rooilijn, zodat een gelijktijdige datering aannemelijk is.

Voor de datering van de Romeinse gebouwen dienen we ons te baseren op de eerder schaarse Gallo-Romeinse aardewerkscherven, verspreid over heel de situs. Uitgezonderd een *as* van Augustus (7 v. Chr.) en een fragment van een groene glazen ribbelkom plaatsen de meeste vondsten zich in de late 2de eeuw, tot het midden van de 3de eeuw na Chr. Vermeldenswaard zijn ook twee intacte bronzen armringen. De munt van Trebonianus Gallus uit de muntenkuil (252 na Chr.) levert een *terminus post quem* voor het einde van de Romeinse aanwezigheid te Wijnegem.

¹⁶ G. CUYT, Een La Tène-afvalkuil en -waterput op de „Steenakker” te Wijnegem, *Noordgouw*, XVIII, 1978, 65-83.

¹⁷ G. CUYT en J. VAN HEESCH, Een Romeinse muntschat op de „Steenakker” te Wijnegem : sestertii en antoniniani uit de 2de en 3de eeuw, *Belgisch Tijdschrift voor Numismatiek en Zegelkunde*, CXXV, 1979, 165-172.

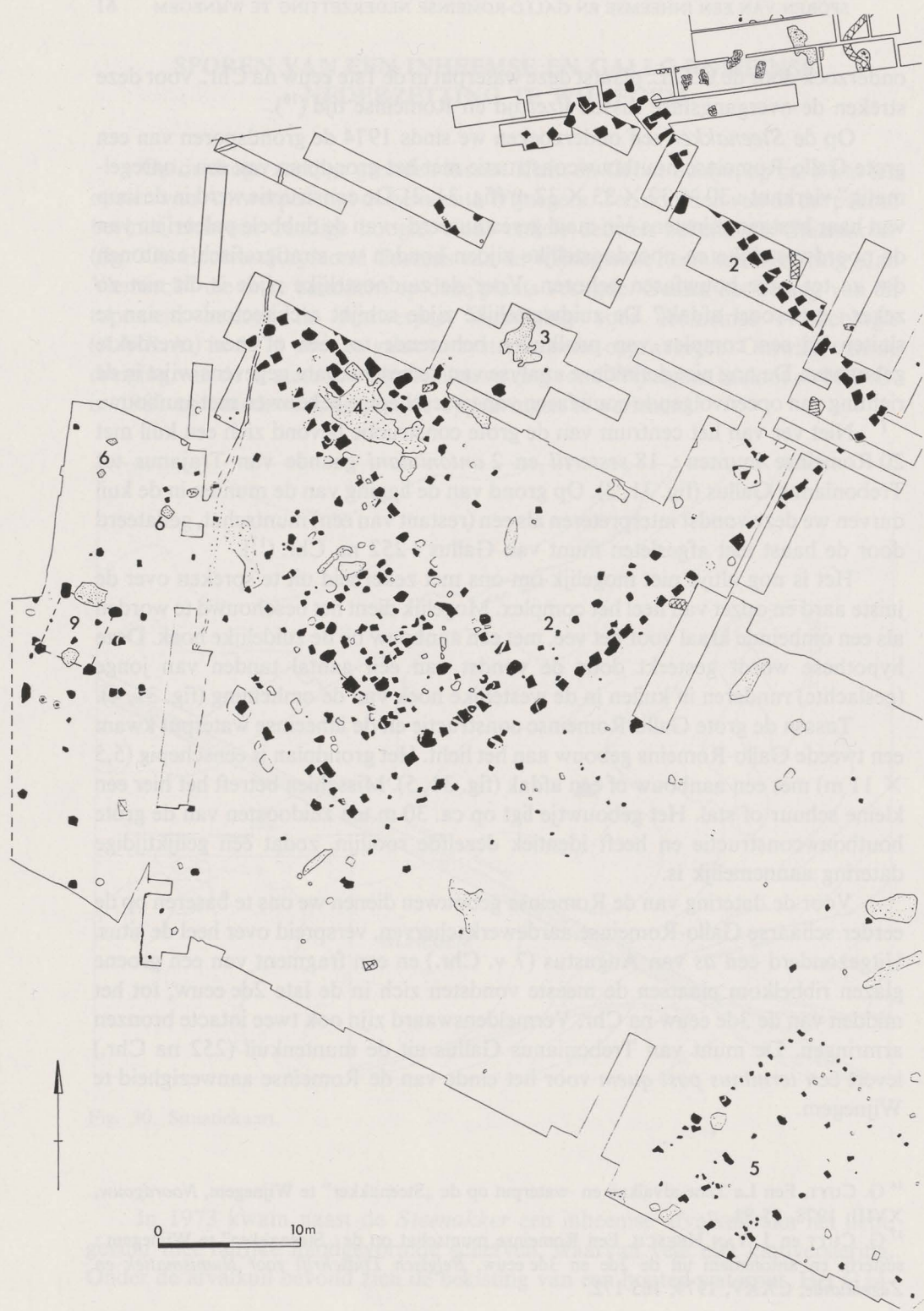

Fig. 31. Opgravingsplan van de centrale sector.

Zoals in Kontich en Oelegem is ook hier de Romeinse bewoning voorafgegaan door een ijzertijdbewoning. Het betreft o.a. 4 kleine kuiltjes met uitsluitend La Tène-aardewerkscherven (fig. 31, 6). De inhoud van één kuiltje verdient meer aandacht : een fragmentair bewaarde onversierde La Tène-schaal lag naast een intact bekertje, type „eierbeker” (fig. 32, 1-2). Geen enkel van de kuiltjes bevatte crematieresten, zodat de betekenis onduidelijk blijft.

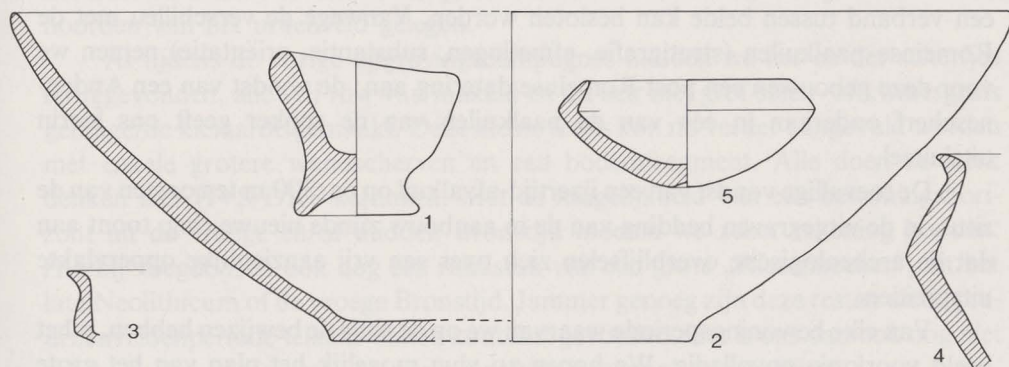

Fig. 32. Vóór-Romeins aardewerk. S. 1/3.

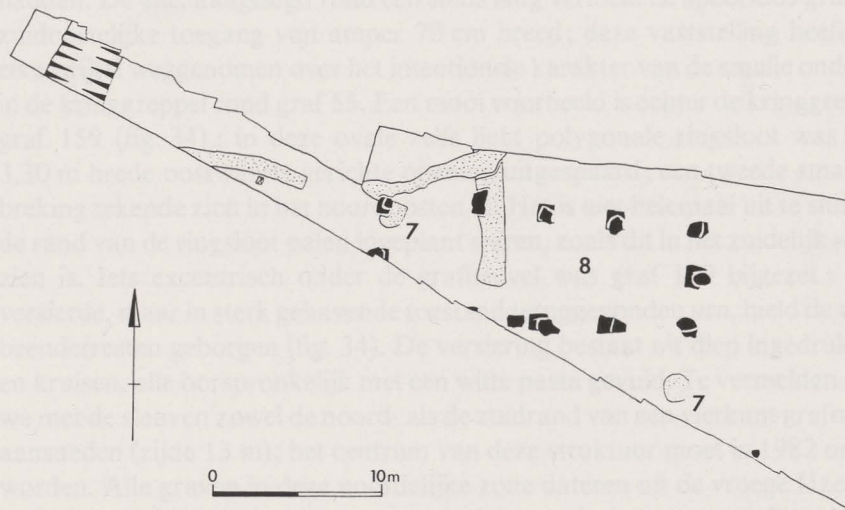

Fig. 33. Plattegrond van het middeleeuws gebouw in de westelijke sector.

Een tweetal grotere kuilen meer naar het westen (fig. 33, 7) bevatten een hoeveelheid aardewerkscherven met vroege La Tène-kenmerken, voornamelijk van platte schalen met scherp geknikt profiel (fig. 32, 3-5).

Vlakbij bevonden zich ook de paalsporen van twee middeleeuwse houten gebouwen. Het eerste meet 7×19 m en bestaat uit grote diepe paalkuilen (fig. 33, 8). De oversnijdingen wijzen op twee bouwfases. Het tweede gebouwtje is ogenschijnlijk een spijker van 4×4 m, bestaande uit vier paalkuilen (fig. 31, 9). De paalkuilen van deze twee gebouwen gelijken in alle opzichten op mekaar, zodat tot een verband tussen beide kan besloten worden. Vanwege de verschillen met de Romeinse paalkuilen (stratigrafie, afmetingen, substantie, oriëntatie) nemen we voor deze gebouwen een post-Romeinse datering aan; de vondst van een Andenescherf onderaan in één van de paalkuilen van de spijker geeft ons hierin uitsluitsel.

De toevallige vondst van een ijzertijd-afvalkuil op ca. 300 m ten oosten van de situs, in de uitgegraven bedding van de in aanbouw zijnde nieuwe ring, toont aan dat de archeologische overblijfselen zich over een vrij aanzienlijke oppervlakte uitspreiden.

Van elke bewoningsperiode waarvan we op de situs de bewijzen hebben, is het beeld voorlopig onvolledig. We hopen zo vlug mogelijk het plan van het grote Gallo-Romeinse „vierkant” te vervolledigen. Het kan bovendien niet anders of er wachten nog meer Gallo-Romeinse gebouwen op opgraving, zodat het einde van dit archeologisch onderzoek nog lang niet in het zicht is.

G. CUYT